

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки, права та управління бізнесом

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
за освітньо-професійною програмою
«Муніципальна економіка»
на тему: **«Активізація економічного зростання на регіональному рівні**
(на прикладі Одеської області)»

Виконавець:

студентка ФЕУП

Власюк Карина Валентинівна

_____
/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Фіалковська Анастасія Андріївна

_____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Протягом останніх десятиліть однією з найважливіших довгострокових цілей економічної політики уряду будь-якої країни є стимулювання економічного зростання, підтримка його темпів на стабільному та оптимальному рівні, що є необхідною передумовою економічного розвитку держави. Відповідно, досягнення сталого економічного зростання можна вважати основним стратегічним орієнтиром розвитку економіки, як на центральному, так і на регіональному рівні.

Сьогодні економічне зростання займає центральне місце в економіці будь-якого регіону. Це пов'язано з тим, що, по-перше, економічне зростання визначає рівень економічного розвитку регіону, ступінь задоволення потреб і рівень життя. По-друге, економічне зростання визначає місце регіону серед інших регіонів, його конкурентоспроможність, можливість впливу на регіональний економічний розвиток. По-третє, економічне зростання визначає перспективи розвитку регіону в усьому їх різноманітті.

Отже, економічне зростання виступає важливою запорукою соціально-економічного розвитку регіону. При цьому слід враховувати, що економічне зростання, з одного боку, є головною метою регіональної економічної політики та індикатором добробуту і ефективності соціально-економічної системи регіону, з іншого – його параметри зумовлені станом економіки регіону.

Однак фактичні темпи економічного зростання формуються на основі реальних економічних процесів, які, своєю чергою, зазнають впливу значної кількості внутрішніх та зовнішніх факторів. Це свідчить про те, що економічне зростання є не просто кількісною характеристикою розвитку будь-якої економічної системи, а й комплексним і багатогранним поняттям, що об'єктивно утруднює оцінювання його масштабів, чинників, джерел і наслідків.

Усе це обумовлює необхідність комплексного і всебічного дослідження сутності економічного зростання на регіональному рівні, його джерел, факторів, тривалості та наслідків.

Мета роботи – дослідити можливості активізації економічного зростання на регіональному рівні, а саме на прикладі Одеської області.

Завдання роботи:

- 1) визначити поняття економічного зростання ;
- 2) з'ясувати особливості економічного зростання на регіональному рівні;
- 3) виявити фактори впливу на регіональне економічне зростання ;
- 4) провести оцінку показників економічного зростання Одеського регіону;
- 5) здійснити SWOT і PEST аналіз економіки Одеського регіону ;
- 6) проаналізувати фактори впливу на економіку Одеського регіону засобами математичного моделювання;
- 7) розробити рекомендації щодо покращення інвестиційної привабливості Одеської області;
- 8) обґрунтувати можливості розвитку туризму як важливого сектору економіки Одеського регіону ;
- 9) запропонувати шляхи активізації міжнародної торгівлі як чинника

економічного зростання Одеського регіону.

Об'єкт дослідження - процес економічного зростання на регіональному рівні.

Предмет дослідження - теоретичні та науково-практичні засади активізації економічного зростання Одеського регіону.

Методи дослідження. Методичну основу роботи становлять загально-наукові та спеціально-наукові методи наукового пізнання. В процесі написання роботи були використані такі дослідницькі методи, як: метод ключових понять, системний аналіз, групування, порівняння (при дослідженні теоретичних засад регіонального економічного зростання); економіко-статистичний аналіз, методи вертикального та горизонтального аналізу, графічний та табличний методи, SWOT і PEST аналіз, кореляційно-регресивний аналіз (під час аналізу дослідження стану економічного зростання Одеського регіону); наукова абстракція, проектний аналіз та узагальнення (під час обґрунтування шляхів зростання економіки Одеського регіону).

Інформаційна база дослідження. Інформаційно-довідкову базу дослідження складають наукові публікації та монографічні видання українських і зарубіжних учених, нормативно-законодавчі акти України, матеріали наукових конференцій і досліджень, електронні ресурси світової мережі Internet, дані Державної служби статистики України та Головного управління статистики в Одеській області.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (75 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 111 сторінок. Основний зміст викладено на 104 сторінках. Робота містить 13 таблиць та 15 рисунків.

Публікація. За результатами виконання кваліфікаційної роботи підготовлено публікацію «Фактори впливу на регіональне економічне зростання», що було опубліковано у Науковому студентському віснику ФЕУП.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні засади регіонального економічного зростання»* визначене поняття економічного зростання, з'ясовані особливості економічного зростання на регіональному рівні, виявлені фактори впливу на регіональне економічне зростання.

У другому розділі *«Дослідження стану економічного зростання Одеського регіону»* проведена оцінка показників економічного зростання Одеського регіону, здійснений SWOT і PEST аналіз економіки Одеського регіону, проаналізовані фактори впливу на економіку Одеського регіону засобами математичного моделювання.

У третьому розділі *«Шляхи зростання економіки Одеського регіону»* розроблені рекомендації щодо покращення інвестиційної привабливості Одеської області, обґрунтовані можливості розвитку туризму як важливого сектору економіки Одеського регіону, запропоновані шляхи активізації міжнародної торгівлі як чинника економічного зростання Одеського регіону.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Під поняттям «економічне зростання» слід розуміти одну з базових складових економічного розвитку, яка проявляється у динаміці якісних та кількісних показників під впливом екзогенних та ендегенних факторів економічного, організаційного, структурного, інституціонального характеру, які тісно пов'язані з державним регулюванням, та характеризує процес певних змін у макроекономічній системі та ефективності суспільного виробництва. Економічне зростання в широкому сенсі - це єдність економічного і соціального, де економічне - це суспільний продукт, а соціальне - суспільний добробут. Також економічне зростання є збільшенням обсягу суспільного продукту а, отже, є підвищенням життєвого рівня населення.

2. Регіональне економічне зростання слід трактувати, як стабільний, випереджаючий розвиток, відтворення регіональної економіки на засадах інтенсивного розвитку, збільшення обсягів валового регіонального продукту у розрахунку на одну особу. Іншими словами, регіональне економічне зростання – це постійне зростання добробуту громадян, що проживають в певному регіоні. Економічне зростання на регіональному рівні є важливим об'єктом державної регіональної політики, що потребує врахування особливостей галузевої та територіальної структури регіонального господарства, визначення специфіки умов нагромадження капіталу на рівні регіону, особливостей функціонування регіонального ринку праці, зайнятості та кадрового забезпечення. Роль органів регіональної та місцевої влади в управлінні процесом економічного зростання регіону передбачає проведення системної роботи щодо створення економічно сильних громад, підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки, якості та рівня життя мешканців регіону.

3. На сьогодні в науковій літературі не існує закінченої структури та кількості факторів впливу на економічне зростання регіону, що обумовлено як складністю їх визначення, так і специфікою теоретичних та емпіричних досліджень. Однак, вчені та аналітики найбільш часто відносять до факторів впливу на економічне зростання регіонів такі, що характеризують людський потенціал, науково-технічну та інноваційну діяльність, управління та інституціональний потенціал, а також навколишнє середовище, підприємницьку діяльність і соціально-політичні фактори. Незважаючи на все різноманіття факторів, що впливають на регіональне економічне зростання, важливо розуміти, що в основі благополуччя кожного окремо взятого регіону лежить індивідуальний набір факторів.

4. Проведена оцінка показників економічного зростання Одеського регіону виявила наступні тенденції. За показником валового регіонального продукту у розрахунку на одну особу Одеська область є одним із лідерів серед регіонів України. При цьому Одеський регіон має великий потенціал промислового виробництва - протягом 2015-2019 років відмічається постійне зростання обсягу реалізованої промислової продукції. Водночас негативно на розвиток промисловості впливає складність доступу індустріального бізнесу до фінансових ресурсів. Також в останні роки спостерігається тенденція до зменшення обсягів виробництва

сільськогосподарської продукції в Одеському регіону. Одеська область здійснює активну зовнішньоекономічну діяльність в сфері експортно-імпортних операцій та залучення іноземних інвестицій. При цьому обсяги експортно-імпортних операцій не мали стійкої тенденції до зростання або зменшення, а коливалися з року в рік. За 2010-2019 рр. спостерігається покращення ситуації із залученням прямих іноземних інвестицій в економіку Одеського регіону, проте їх обсяги наразі не відповідають тому рівню, якого реально потребує регіональна економіка. Аналіз динаміки інвестиційних потоків в 2010-2019 роках показав, що Одеська область отримувала в економіку прямих іноземних інвестицій з країн світу більше, ніж інвестувала в економіку інших країн світу. Щодо капітальних інвестицій, то Одеська область за їх обсягами у 2019 році посіла 8 місце серед регіонів України. Позитивним є те, що рівень заробітної плати по Одеській області наближається до рівня середньомісячної плати по Україні, а рівень безробіття в Одеській області менше середнього показника по Україні.

5. Для виявлення конкурентних переваг та обмежень перспективного економічного розвитку Одеської області в роботі використаний SWOT та PEST аналіз. Виявлені сильні та слабкі сторони Одеського регіону, а також можливості і загрози подальшого економічного зростання. Проведений SWOT-аналіз дозволив визначити такі пріоритетні напрямки розвитку Одеської області: відродження сучасної промислової та культурної індустрії; розвиток високопродуктивного агропромислового виробництва; розбудова та модернізація транспортної інфраструктури; якісний розвиток туристично-рекреаційної сфери; розбудова інфраструктури соціальної сфери та забезпечення нової якості життя населення. Результати PEST аналізу показали, що на перше місце в оцінці економічного потенціалу Одеської області виходить технологічна складова, на друге - економічна складова, третє та четверте місце посідають політична та соціальна складові відповідно.

6. В роботі був проведений аналіз факторів впливу на економіку Одеського регіону засобами математичного моделювання, а саме за допомогою кореляційно-регресійного аналізу. Обґрунтовано, що на валовий регіональний продукт Одеської області, як головний показник економічного зростання Одеського регіону, впливають такі основні фактори, як обсяг реалізованої промислової продукції; експорт товарів та послуг; імпорт товарів та послуг; прямі іноземні інвестиції та капітальні інвестиції в Одеську область. Розроблена кореляційно-регресійна модель показує, що у 2020-2022 роках буде спостерігатися збільшення розміру валового регіонального продукту Одеської області.

7. Проведене дослідження дозволило сформулювати низку пропозицій, реалізація яких сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості Одеського регіону, а саме: більш динамічно розвивати інфраструктурний потенціал, особливо транспортну та інституційну інфраструктуру послуг для бізнесу, створюючи сприятливий фінансовий клімат для інвесторів; активізувати системний розвиток туристичних напрямів; підвищити рівень опрацювання органами місцевої влади інвестиційних проектів, що запропоновані інвесторами; для залучення інвесторів використовувати механізм гарантій повернення інвестицій з боку влади. З метою поліпшення та

затвердження сприятливого інвестиційного клімату Одеського регіону доцільним буде впровадження наступних заходів: підготовка і видання ілюстрованих матеріалів про регіон; проведення заходів щодо сприяння підвищенню іміджу Одеського регіону (ярмарки, фестивалі, виставки, конференції тощо); формування банку даних, виробничих потужностей, що пропонуються для включення в інвестиційний процес; створення бізнес-карти, яка містить інформацію про діловий потенціал регіону; створення бізнес-клубів, бізнес-інститутів, орієнтованих на інноваційні процеси.

8. Розвиток туристичної галузі є стратегічним напрямком економічного зростання Одеської області. Об'єктивно Одеський регіон має всі передумови для інтенсивного розвитку туризму: вигідне географічне розміщення, сприятливий клімат, найбільший морський порт України, розвинені промисловість, курортно-рекреаційний комплекс, транспортна, фінансова та соціально-культурна інфраструктура. За своїм туристичним потенціалом Одеська область посідає одне з провідних місць в Україні. Для подальшого розвитку туристичної галузі Одеської області є необхідним: створення привабливого інвестиційного клімату у сфері туризму; розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури та підвищення привабливості об'єктів історико-культурної спадщини; утворення системи міжнародних, міжрегіональних зв'язків та кооперації у сфері туризму та курортів, спрямованої на збільшення туристичних потоків до Одеської області; розробка сучасних туристичних продуктів; підтримка міжнародного ділового туризму на місцевому та держаному рівні.

9. До основних шляхів підвищення обсягів міжнародної торгівлі як чинника економічного зростання Одеського регіону слід віднести: розвиток міжнародного економічного співробітництва; залучення іноземних інвестицій в економіку Одеської області; розвиток великого, середнього і малого бізнесу; створення умов динамічного, збалансованого і стійкого соціально-економічного розвитку регіону; підвищення рівня життя населення, рівня комфорту і максимальне забезпечення всіх соціальних стандартів; розвиток підприємництва як провідного чинника соціально-економічного зростання; розвиток зовнішньоекономічної діяльності та активний вихід на міжнародні ринки, а також активна участь у міжнародному співробітництві з питань регіональної політики та регіонального розвитку. Необхідною є підтримка уряду в наданні привабливих умов для здійснення експортно-імпортних операцій підприємствами Одеського регіону.

АНОТАЦІЯ

Власюк К.В. «Активізація економічного зростання на регіональному рівні (на прикладі Одеської області)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за освітньо-професійною програмою «Муніципальна економіка». – Одеський національний економічний університет. – м. Одеса, 2020 рік.

У роботі визначене поняття економічного зростання, з'ясовані особливості економічного зростання на регіональному рівні, виявлені фактори впливу на регіональне економічне зростання.

Проведена оцінка показників економічного зростання Одеського регіону, здійснений SWOT- і PEST-аналіз економіки Одеського регіону, проаналізовані фактори впливу на економіку Одеського регіону засобами математичного моделювання.

Розроблені рекомендації щодо покращення інвестиційної привабливості Одеської області, обґрунтовані можливості розвитку туризму як важливого сектору економіки Одеського регіону, запропоновані шляхи активізації міжнародної торгівлі як чинника економічного зростання Одеського регіону.

Ключові слова: економічне зростання, регіон, Одеська область, економіка, SWOT-аналіз, PEST-аналіз, математичне моделювання, інвестиційна привабливість, туризм, міжнародна торгівля, розвиток.

ANNOTATION

Vlasyuk K.V. «Activation of economic growth at the local level (on the example of Odesa region)»

Qualification work for a master's degree in specialty 076 «Entrepreneurship, trade and exchange activities» for the educational and professional program «Municipal Economy». – Odessa National Economic University. – Odessa, 2020.

The concept of economic growth is defined in the work, the peculiarities of economic growth at the regional level are clarified, the factors of influence on regional economic growth are revealed.

The estimation of indicators of economic growth of the Odessa region is carried out, the SWOT- and PEST-analysis of economy of the Odessa region is carried out, the factors of influence on economy of the Odessa region by means of mathematical modeling are analyzed.

Recommendations for improving the investment attractiveness of Odessa region are developed, opportunities for tourism development as an important sector of the economy of Odessa region are substantiated, ways of intensification of international trade as a factor of economic growth of Odessa region are proposed.

Key words: economic growth, region, Odessa region, economy, SWOT-analysis, PEST-analysis, mathematical modeling, investment attractiveness, tourism, international trade, development.